

Abdullah el-Kendirî kasideyi Rodos tarihine ilişkin bir incelemeyle birlikte yayımlamıştır (*Ḥavliyyâtü Külliyyeti'l-âdâb*, sy. XVIII [Küveyt 1997], s. 122 vd.). **9. Şî'ru 'Abdirrahîm el-'Abbâsî.** Abbâsî'nin muhtemelen çoğu kaybolmuş şiirlerinden çeşitli kaynaklarda dağınık halde bulunan bir kısmı Abdür'râzik Huveyzî tarafından derlenip yayımlanmıştır (Kahire 2006). **10. Enfa'u'l-vesâ'il ilâ ebde'i'r-resâ'il** (nşr. Abdür'râzik Huveyzî, Kahire 2006). **11. Ünsü'l-ervâh bi 'ursi'l-efrâh.** Kanûnî Sultan Süleyman'a, sadrazam Lutfî Paşa'ya, Emîrülümerâ Hadîm Süleyman Paşa ile Pîrî Mehmed Paşa'ya methiyeler içeren bu inşâ kitabı Mihrimah Sultan ile Rüstem Paşa'nın evlenmesi dolaysıyla 1539'da yazılmıştır (Heinrichs, II, 19; Mektebetü'l-Haremi'l-Mekkî, nr. 47/Edeb, 20 varak).

BİBLİYOGRAFYA :

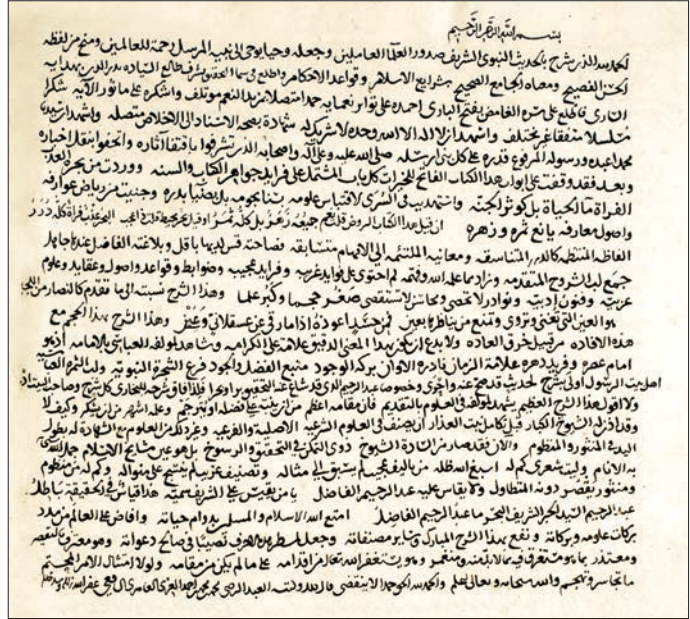
Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi'*, IV, 178-179; Taşköpürizâde, *eş-Şekâ'ik*, s. 246, 247; Abdülbâsî b. Mûsâ el-Almevî, *el-İk'dü't-telid fi'htisâri'd-Dürri'n-naqid* (nşr. Mervân b. el-Atiyye), Kahire 2004, s. 16; Gazzî, *el-Kevâkibü's-sâ'ire*, II, 161-165; Keşfü'z-zunûn, I, 477, 551; II, 1037, 1919, 1964; İbnü'l-İmâd, *Şezerât* (Armaût), X, 651; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 546; II, 394; *Hediyetü'l-'ârifin*, I, 563; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mu'ellifin*, V, 205-206; M. Reşâd Halîfe, *Medresetü'l-ḥadis fi Mışr*, Kahire 1403/1983, s. 62, 63; Ziriklî, *el-A'lâm* (Fethullah), III, 345; M. Berekât Ebû Ali, *et-Teṭavvürü'l-edebî fi Kitâbi Me'âhidi't-tenşiş*, Amman 1984, tür.yer.; M. Hafîl el-Halâyiyle, *el-Muştalahu'l-belâgî fi Me'âhidi't-tenşiş 'alâ şevâhidi't-Telhiş li-'Abdirrahîm el-'Abbâsî*, Amman 2006, s. 11-12, 34-50; W. P. Heinrichs, "'Abd al-Rahîm al-'Abbâsî (al-Sayyid 'Abd al-Rahîm)", *Essays in Arabic Literary Biography 1350-1850* (ed. J. E. Lowry – D. J. Stewart), Wiesbaden 2009, II, 12-20; M. Yaşar Kandemir, "el-Câmiu's-sahîh", *DÎA*, VII, 121.

 HALİM ÖZNURHAN

ABBOTT, Nabia
(1897-1981)

**Ortadoğu asıllı
Amerikan şarkiyatçısı.**

31 Ocak 1897'de Mardin'de doğdu. 1907'de ailesiyle birlikte Bombay'a göç etti. Cambridge Üniversitesi'nin yeterlilik sınavını kazandıysa da I. Dünya Savaşı esnasında Hindistan'da kaldı. Leknev'de kızlara özel Isabella Thornbom College'da lisansını bitirdi. Savaşın ardından oluşan Irak Krallığı'na kadınların eğitim programı için davet edildi. Burada politik ve kültürel amaçlarla çeşitli faaliyetler yürüten İngiliz seyyahı Gertrude L. Bell'in projelerine destek verdi. 1923'te ailesiyle birlikte Boston'a göçtü ve iki yıl sonra

Abdürrahîm el-Abbâsî'nin Şerḫu'l-Buḥârî adlı eserinin ilk sayfası (Âtîf Efendi Ktp., nr. 529)

Boston Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimini bitirdi. 1925-1933 arasında Asbury College'da (Wilmore / Kentucky) eğitim bölümünde ders verdi, tarih bölümünün başkanlığına getirildi. 1933'te Chicago'ya gitti ve Oriental Institute'de Arapça profesörü Martin Sprengling'in verdiği kurslara katıldı. Aynı yıl araştırmacı olarak tayin edildiği bu enstitüde bütün akademik hayatını geçirdi. 1963'te emekliye ayrıldıktan sonra onursal profesörlük unvanıyla burada çalışmaya devam etti. Söz konusu enstitünün ilk kadın üyesi olan Abbott önceleri ayrımcılığa mâruz kalsa da zamanla büyük bir saygınlık kazandı.

Abbott ilmî hayatı boyunca üç ana tema üzerinde çalışmıştır. Bunlardan ilki, başta Müslümanlık olmak üzere Semitik dinlerde ve Arap kültüründe kadının konumudur. Hz. Âişe, Hârûnürreşid'in annesi Hayzurân ve karşı Zübeyde'nin biyografilerini kaleme alan Abbott, bunların sosyal ve politik hayattaki yerleriyle toplumdaki liderlikleri üzerinden düşüncelerini ortaya koydu. Kadınlarla ilgili diğer makalelerinde Hz. Muhammed zamanında bazı haklar kazanan kadınların giderek sosyal statülerini kaybettikleri ana fikri üzerinde durmuştur. Abbott'in ilgilendiği ikinci alan İslâm öncesi ve sonrası Kuzey Arap bölgesindeki yazının menşei, gelişimi ve buna katkı sağlayan önemli şahsiyetlerdir. Abbott'in bu çalışmaları yapmasında 1929'da Chicago Üniversitesi'ne bağlılanan Moritz Koleksiyonu'ndaki Kur'an yazmalarından parçalarla döneme ait diğer önemli belgelerin olumlu etkileri olmuştur. II (VIII) ve III. (IX.) yüzyıllardan günümüze ulaşan

paperüsler Abbott'ın üçüncü ve en önemli çalışma alanını oluşturur. Kendisi, Oriental Institute'e bağlılanan 350'yi aşkın paperüs ve öteki yazılı belgelerden seçtiği malzemelerle erken dönem Arap yazısının gelişimi, ayrıca tarih yazıcılığı, hadis-tefsir tarihi ve Arap gramerinin gelişmesi gibi konulara dair araştırmalar yapmıştır.

Erken dönem rivayet tarihi hakkında ileri sürdüğü fikirlerle İslâm dünyasında ve Batı'da dikkat çeken Abbott'ın özellikle Goldziher – Schacht çizgisinden beslenen aşırı şüpheci akımın karşısında yer aldığı söylenebilir. Erken dönemde hadislerin şifahî olarak nakledildiği düşüncesine karşı Abbott, Hz. Muhammed devrinden itibaren yazılı ve şifahî rivayetin birlikte yürütüldüğünü ifade etmiştir. Ayrıca hadislerin sonradan üretilip isnadların geriyeye doğru teşkil edildiği iddiasına karşı Abbott, rivayetlerde arttırma ya da bazı kasıtlı eklemelerin olabileceğini kabul etmekle birlikte Zührî ve çağdaşlarının hem kendilerinden önceki tâbiîn ve sahâbenin hem de Hz. Peygamber'in söz ve fiillerinin özünü elde ettiklerini, daha sonraki zaman diliminde ise bu rivayetlerin belli bir form dahilinde aktarıldığını, böylece kesintisiz hadis rivayetinin mevcudiyetini savunur. Ona göre ikinci asırdan itibaren hadislerin sayısının gittikçe artması, sistematik olarak hadis uydurulmasından değil isnadların artmasından kaynaklanmaktadır. Bu görüşlerinden dolayı, oryantalist gelenekteki fikrî eğilimleri inceleyen Batılı bilim adamları, birkaç hristiyan araştırmacının yanı sıra Abbott'ı da Schacht'ın iddialarını eleştiren, genelde müslüman

Nabia Abbott
Oriental
Institute'teki
odasında
çalışırken

âlimlerden oluşan gruba dahil eder (Motzki, s. xxiv). Abbott, temel hadis kaynaklarında ve isnadlarda yer alan bilgilere güvenip düşüncelerini bunlara dayandırdığı gerekçesiyle bazı şarkiyatçılar tarafından eleştirilmiştir (Berg, s. 21).

Eserleri. Oriental Institute'ün dergisi olan *Journal of Near Eastern Studies*'in Abbott hakkında çıkardığı iki özel sayıda (1981, sy. 40-41) kaydedilen listeye göre kendisi yedi kitap, yirmi dört makale, on yedi ansiklopedi maddesi, altmışa yakın kitap ve tez değerlendirmesi kaleme almıştır. **1.** *The Kurrah Papyri from Aphroditto in the Oriental Institute* (Chicago 1938). Kurre b. Şerîk'in cizye ve haraç vergileriyle ilgili mektupları üzerine bir çalışma olup müellifin Chicago Üniversitesi'nde 1933'te tamamladığı doktorasının gözden geçirilmiş halidir. **2.** *The Rise of the North Arabic Script and Its Kur'anic Development, with a Full Description of the Kur'an Manuscripts in the Oriental Institute* (Chicago 1939, 1972). **3.** *Aishah: The Beloved of Mohammed* (Chicago 1942, Sarah Graham-Brown'un önsözünde birlikte: London 1985, 1998; T. trc. Tuba Asrak Hasdemir, *Hız Muhammed'in Sevgili Eşi Ayşe*, Ankara 1999). Türkçe tercüme, konuyla ilgili terminolojiye ve literatüre yabancı olmanın yol açtığı bazı sorunlar taşımaktadır (Erul, sy. 61 [2000], s. 104-112). **4.** *Two Queens of Baghdad, Mother and Wife of Hārūn al-Rashid* (Chicago 1946, 1974; Sarah Graham-Brown'un önsözünde birlikte: London 1986, 2001; T. trc. Suat Kaya, *Bağdat'ın İki Kraliçesi; Hayzuran ile Zübeyde*, Ankara 2000). **5.** *Studies in Arabic Literary Papyri I, Historical Texts* (Chicago 1957). Eserde Emevîler ve erken dönem Abbâsîler devrine ait sekiz papirüs neşredilmiş, bunlardan hareketle erken dönem Arap yazısının gelişimi ve özellikle tarih yazıcılığı hakkında önemli bilgiler

verilmiş, analizler yapılmıştır. **6.** *Studies in Arabic Literary Papyri II: Qur'anic Commentary and Tradition* (Chicago 1967). Tefsir ve hadisle ilgili erken döneme ait on dört papirüsün yayımlandığı eserde yazılı rivayetin erken gelişimi, kesintisiz yazılı hadis rivayeti, hadislerin sayısının artması ve güvenilirliği ele alınmıştır. **7.** *Studies in Arabic Literary Papyri III: Language and Literature* (Chicago 1972). Bu eserde erken dönem Arap gramerinin gelişimi anlatılmış, ikisi gramer, beşi Arap şiiri ve edebiyatına ait yedi papirüs neşredilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

S. Graham-Brown, "Nabia Abbott (1897-1981)", *Nabia Abbott, Aishah: The Beloved of Mohammed*, London 1985, s. v-xii; H. Berg, *The Development of Exegesis in Early Islam: The Authenticity of Muslim Literature from the Formative Period*, Richmond 2000, s. 18-21; H. Motzki, "Introduction, Hadith: Origins and Developments", *Hadith: Origins and Developments* (ed. H. Motzki), Aldershot 2004, s. xxiv-xxv; Muhsin Mahdi, "Foreword", *JNES*, XL/3 (1981), s. 163-164; M. Krek, "Nabia Abbott's Published Works: A Chronological Bibliography", a.e., s. 165-172; Bünyamin Erul, "N. Abbott'un Aishah Adlı Kitabı ve Hz. Muhammed'in Sevgili Eşi Ayşe İsmi Üzerine", *Türkiye Günlüğü*, sy. 61, Ankara 2000, s. 101-112.

BEKİR KUZUDİŞLİ

ABDULLAH b. CİBRÎN

(عبد الله بن جبرين)

Abdullâh b. Abdîrrahmân
b. Abdillâh b. İbrâhîm el-Cibrîn
(1933-2009)

Suudi Arabistan'ın
son dönem âlimlerinden.

Riyad'a bağlı Kuvey'ye ilçesinin Muhayrika köyünde dünyaya geldi; 1930 yılında doğduğu da söylenir (Abdülhâdî b. İvaz b. Muavvez el-Ömerî, s. 19). Necid bölgesindeki meşhur Benî Zeyd kabilesinin bir kolu olan Âl-i Reşid'den ilim ehli bir aileye

mensuptur. Ailenin kendisine nisbet edildiği dedesinin büyük dedesi Hamed b. Cibrîn, Kuvey'ye'de kadılık ve emirlik yapmış, çocukları ve torunları da ilimle meşgul olmuş, Hamed'in kardeşlerinden ve onların çocuklarından bazıları Kuvey'ye ve çevresinde emirlikte bulunmuştur. Babası Abdurrahman, Reyn Kadısı Abdülazîz b. Muhammed eş-Şeserî'den ilim tahsili için Reyn'e taşındığından Abdullah b. Cibrîn'in küçüklüğü bu şehirde geçti. Babasından Kur'an, Arapça ve fıkıh okudu. Ardından Kur'an'ı ezberledi; Abdülazîz eş-Şeserî'den fıkıh, tefsir, hadis ve tarih dersleri aldı. Şeserî'nin vefatından sonra ailenin taşındığı Riyad'da 1954 yılı sonlarında sadece İslâmî ilimlerin okutulması için yeni açılan Ma'hedü imâmî'd-da'vetî'l-ilmî'nin lise kısmını (1958) ve yüksek bölümünü (1962) bitirerek Şeriat Fakültesi diplomasına denk bir diploma aldı. 1968'de Ma'hedü'l-kazâi'l-âlî'ye kaydolarak yüksek lisansını (1970) ve 1980'de Riyad'daki Şeriat Fakültesi'nde doktorasını (1986) tamamladı. Abdülazîz eş-Şeserî dışında Sâlih b. Mutlak, Muhammed b. İbrâhîm Âlü's-Şeyh, Abdullah b. Muhammed b. Humeyd, İsmâil b. Muhammed el-Ensârî, Hammâd b. Muhammed el-Ensârî, Muhammed el-Beyhânî, Abdülhamîd b. Ammâr el-Cezâirî, Abdürrezzâk el-Affîf ve Mennâ' Halîl el-Kattân gibi hocalardan ders aldı ve Abdülazîz b. Bâz'ın ders halkalarına devam etti. Kendisi de pek çok öğrenci yetiştirdi.

İlk resmî görevine 1960 yılı başlarında ülkenin Küveyt, Irak ve Ürdün sınırlarındaki yerleşim yerlerine bir heyet içinde irşad görevlisi olarak başladı. 1962'de mezun olduğu Ma'hedü imâmî'd-da'vetî'l-ilmî'ye hoca olarak tayin edildi; burada tevhid, tefsir ve hadis, 1975'te gittiği Riyad'daki Şeriat Fakültesi'nde tevhid dersleri okuttu. Bu arada 1970'te Riyad'daki Âl-i Hammâd Camii'nin imamlığına tayin edildi, ardından çeşitli camilerde imamlık ve hatiplik yaptı. 1978'den itibaren Suudi Arabistan müftüsü Abdülazîz b. Bâz'ın isteğiyle kendisinin Riyad'daki Türkî b. Abdullah Camii'nde namaz kıldırma görevini üstlendi. 1982'de Riâsetü'l-buhûsî'l-ilmî'ye ve'l-iftâ ve'd-da've ve'l-irşâd'a sorulan sorulara cevap vermek üzere iftâ üyesi sıfatıyla görevlendirildi. Bu sırada Büyük Âlimler Heyeti'nin kendisine havale ettiği ilmî araştırmaları yapma görevinde ve heyetin çıkardığı *Mecelletü'l-Buhûsî'l-İslâmiyye*'nin yayın kurulu üyeliğinde bulundu. I. Körfez Savaşı sırasında ve sonrasında Suudi Arabistan hükümetinin konuyla ilgili icraatlarını eleştiren